Карантин уһаата

Республикаҕа, Россияҕа бүттүүнүгэр даҕаны, грипп ыарыы уонна салгыныгар тарҕанар вирус инфекцията (ОРВИ) күүскэ турбуттара ыраатта. Биһиги улууспутугар б.дь. олунньу 1 күнүттэн 7 күнүгэр диэри хас күн аайы кэтээн көрүү түмүгүнэн, уопсайа 217 киһи ыалдьыбыта регистрацияламмыт, бу эпидпорогтан 24,9%-нан кыра. Улуус дьаһалтатын санитарнай-эпидемияны утары хамыыһыйатын 2016 с. олунньу 8 күнүнээҕи 2№-дээх быһаарыытынан, улуус орто уопсай үөрэхтээһин тэрилтэлэригэр олунньу 2 күнүгэр биллэриллибит биир нэдиэлэлээх карантин олунньу 9 күнүттэн 13-гэр диэри уһатылынна. Онуоха, элбэх киһи кыттыылаах спортивнай, культурнай тэрээһиннэри тохтоторго, доруобуйа харыстабылын, үөрэхтээһин, атыы-эргиэн, нэһилиэнньэҕэ өнөө оногор тэрилтэлэргэ, социальнай хайысхалаах, общественнай аһыыр сирдэргэ «мааскалаах режими» тутуһарга ыңыраллар.

Бэйэб. иһитиннь.

Бороҕонго күн-дьыл туруга

Олунньу 9 күнүгэр, оптуорунньукка, былыттаах, соҥуутэ суох. Салгын температурата сарсыарда -46, күнүс -37, түүн -41 кыраадыс. Тыала илинтэн.

Олунньу 10 күнүгэр, сэрэдэҕэ, былыттаах, соҥуулээх. Салгын температурата сарсыарда -41, күнүс -34, түүн -41 кыраадыс. Тыала уларыйбат.

Олунньу 11 күнүгэр, чэппиэргэ, былыттаах, соҥуутэ суох. Салгын температурата сарсыарда -43, күнүс -34, түүн -42 кыраадыс. Тыала арҕааттан.

Олунньу 12 күнүгэр, бээтинсэҕэ, ыраас күн. Салгын температурата сарсыарда -45, күнүс -33, түүн -42 кыраадыс. Тыала илинтэн.

"Сыл бастың хаһыата" республикатааҕы конкурс 1997, 2004 сылларданы кыайыылаах

Мэрэй Саһарҕата

Үйгу сирэ — Уус-Алдан

Хаһыат 1935 сыл муус устар 4 күнүттэн тахсар

2016 с. Олунньу 9 күнэ

ОПТУОРУННЬУК

N 8

(10 222)

12+

Улуус күннэрэ

Александр ЖИРКОВ: «Республика парламена олохтоох бэйэни салайыныы тэриллиилэрин кытары ыкса үлэлэһиэхтээх»

Олунньу 5 күнүгэр республика парламенын депутаттара Михаил Габышев уонна Семен Иванов, Ил Түмэн спикерэ Александр Жирков, СР идэлээх сойуустарын Федерациятын председателэ Николай Дегтярев, СР баайга-дуолга уонна сир сыһыаннаһыыларыгар министрин бастакы солбуйааччы Сергей Местников, СР экономикаҕа министрин солбуйааччы Данил Саввинов, СР айылҕа харыстабылыгар министрин солбуйааччы Яков Заровняев, «Государственнай сакаас сулууспата» ГКУ директорын солбуйааччы Федор Босиков уонна да атын министерстволар, ведомстволар эппиэттээх үлэһиттэрэ Уус-Алдан улууһун баһылыга Алексей Федотовы, депутаттар улуустааҕы Сэбиэттэрин председателэ Иван Колодезниковы, улуус дьаһалтатын үлэһиттэрин уонна управлениелар, тэрилтэлэр салайааччыларын кытары көрүстүлэр. Кини куоракка «Олохтоох бэйэни салайыныы тэриллиилэрин күннэрэ» диэн кытары үгэс буолбут тэрээһиннэр чэрчилэринэн көрсүһүүлэр үлэни-хамнаһы тэрийиигэ биир сүрүн оруолу ылаллар, күүс-көмө буолаллар. Маннык көрсүһүүлэргэ бииргэ үлэлээһин сөбүлэһиилэрэ түһэрсиллэллэр, улуустарга олох-дьаһаҕы сүрүннүүр боппуруостарга сүбэ-ама бэриллэр, бииргэ үлэлээһин түмүктэрин таһааралар.

СР Государственнай Мунньаҕын (Ил Түмэн) председателэ Александр Жирков киирии тылы этэригэр киэҥ дьүүлгэ турар норуокка «Уһук Илиҥҥи гектар» диэн ааттанар сокуон бырайыагар уонна республика «Саха Республикатыгар тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыы» сокуонугар мунньах кыттыылаахтарын болҕомтолорун туһаайда. Ону сэргэ спикер республика 2016 сыллаах бюджетин туһунан уонна бу сылга государственнай бюджети тэҥ олүүнэн сарбыйыы (секвестирование) сабаҕалааһыннарын кэпсээтэ.

Улуус дьаһалтатын баһылыга Алексей Федотов 2015 сыл түмүктэрин иһитиннэрдэ уонна инники соруктары билиһиннэрдэ. Ласпыт сыл улууска, Россияҕа уонна республикаҕа бүттүүнүгэр да курдук, Литература уонна Урбаан сылынан биллэриллэн тэрээһиннээх үлэ ыытылынна. Ону таһынан, Аҕа дойду Улуу сэриитигэр Қыайыы 70 сылын бэлиэтээһин чэрчитинэн 70 үтүө дьыала оногоһулунна. Улуус киинигэр балыыһа саҥа дьиэтэ, Бээрийэҕэ ФАП, Дүпсүҥҥэ, Суоттуга модульнай сыахтар үлэҕэ киирдилэр. Найахыга бизнес-киин аанын аста, Сыырдаах боһүөлэгэр оҕо саадын, Баатаҕайга «Арчы» культура киинин саҥа дьиэлэрэ дьэндэйдилэр. Онтон салгыы депутаттар улуустааҕы Сэбиэттэрин ааспыт сыллааҕы үлэтин туһунан Иван Колодезников кэпсээтэ. Улуус салаатата республика депутаттарын корпуһун үтүө түмүктэрдээх үлэтин үрдүктүк сыаналыырын, ону сэргэ тус сыаллаах кэмитиэттэр үлэлэрэ таһаарыылааҕын бэлиэтээтэ.

Корсүһүүгэ нэһилиэктэр баһылыктара СР баайга-дуолга уонн сир сыһыаннаһыыларыгар министрин бастакы солбуйааччы Сергей Местников, СР экономикаҕа министрин солбуйааччы Данил Саввинов, СР айылҕа харыстабылыгар министрин солбуйааччы Яков Заровняев уонна «Государственнай сакаас сулууспата» ГКУ директорын солбуйааччы Федор Босиков дакылааттарын болҕойон иһиттилэр, ырытыстылар, мунаарар ыйытыыларыгар сүбэ-ама ыллылар.

Мүрү нэһилиэгин дьаһалтатын баһылыга – Уус-Алдан улууһун олохтоох бэйэни салайыныы тэриллиилэрин баһылыктарын сэбиэтин председателэ Василий Аммосов улуус дьаһалтата нэһилиэктэр баһылыктарын уонна республика парламенын кытары ситимнээх үлэтин ситиһиилээҕинэн сыаналыырын бэлиэтээтэ. Онуоха былааннаах, сыаллаах-соруктаах, сайдыы саҥа таһымыгар тахсыыга туһуланар үлэ түмүктэрэ көстөн эрэллэрин хомолбурдаата. Нэһилиэнньэ көҕө даҕаны улаатан иһэрин, дьон үлэ түмүктэрин корон астынарын эттэ. Түгэнинэн туһанан, Ил Түмэн спикерэ Александр Жирков М.К. Аммосов аатынан Государственнай бириэмийэ лауреата буолбутунан улуус олохтоохторун аатталыттан эҕэрдэтин тиэртэ.

Идэлээх сойуустар республикатааҕы федерацияларын председателэ Николай Дегтярев биир дойдулаахтарын Саха сиригэр идэлээх сойуустар хамсааһыннара тэриллибитэ 95 сылынан ыытыллыахтаах тэрээһиннэригэр, ону сэргэ үлэ коллективтарын фестивалларыгар кохтоохтук кытталларыгар ыҥырда. «Былырыын үлэ коллективтарын республикатааҕы III-с спартакиадатыгар 50000 үлэһит кыттыбыт буоллаҕына, быйыл бу ааспыт культурнай тэрээһиннэргэ 60000 киһи кыттара былааннанар», – диэн бэлиэтээтэ. Саха сирин идэлээх сойуустарын хамсааһынын лидерэ сотору кэминэн Курашов аатынан уулуссаҕа идэлээх сойуустар саҥа дьиэлэрэ аһыллыахтааҕын этэн туран, мунньахтары, корсүһүүлэри аныгы ирдэбиллэргэ эппиэттиир конференц-саалаларга ыытарга ыҥырда.

Мунньах түмүгэр СР Государственнай Мунньаҕын (Ил Түмэн) председателэ Александр Жирков үлэ-хамнас боппуруостарыгар тохтоото. Кини 2016 сыл улууска Күлүмнүүр сылынан биллэриллибитин биһириирин биллэрдэ. «Биллиилээх общественнай-политическай деятель, республика бастакы талыллыллыбыт салайааччыта В.В.Никифоров-Күлүмнүүр торообутэ 150 сылын республика общественноһа бүттүүн бэлиэтээри сылдьар. Биһиги парламеммыт дьиэтин утары киниэхэ анаан пааматынныык туруоҕа. Василий Васильевич олохтоох салайыныы баар буолуутугар, норуот үөрэхтээһинэ, экономика, литература уонна искусство сайдыытыгар улахан оруоллаах», – диэн этиитин түмүктээтэ. Республика депутаттарын корпуһун салайааччыта инникитин бииргэ үлэлээһин Государственнай Мунньах уонна улуус дьаһалтатын түһэрсибит Сөбүлэһиилэринэн эрэ хааччахтаммакка, бары эйгэҕэ таһаарыылаах буолуо диэн эрэннэрдэ. «Бүгүҥҥү күнгэ государство бюджетин сүрүн үбэ улуустарга, нэһилиэктэргэ быһаччы туһуланар. Онон республика парламена олохтоох бэйэни салайыныы тэриллиилэрин кытары ыкса үлэлэһиэхтээх. Оттон Федерация Сэбиэтин кытары ыкса үлэлээһин сүрүн федеральнай сокуоннары оноруурга субъектар олохтоохторун интэрисэтэрин көмүскүүргэ туһуланар», – диэн Ил Түмэн ыытар үлэтин сүрүн тосхоллорун чопчулаата.

Ил Түмэн пресс-сулууспатын матырыйаалынан
Диана СЕДАЛИЩЕВА тылбааһа.

«Азия оҕолоро» оонньуулар тэрээһиннэрин боппуруостара Россия Президенин таһымыгар көрүлүннүлэр

Егор Борисов ааспыт нэдиэлэҕэ РФ Президенини көмөлөһөччүтэ Игорь Левитины уонна Россия Олимпийскай комитетын председателэ Александр Жуковы кытары көрүстэ. Кэпсэтии сүрүннээн от ыйыгар Дьокуускайга ыытыллыахтаах норуоттар икки ардыларынааҕы «Азия оҕолоро» VI спортивнай оонньуулары тэрийии туһунан буолла. Ил Дархан Егор Борисов бүгүҥҥү күннэ ыҥырыллыбыт 40 дойдуттан 38 делегация кыттыыны ылларын туһунан биллэрбитин эттэ. Бу норуоттар икки ардыларынааҕы таһымнаах оонньууларга Россия Федерациятын чиэһин Уһук Илин, Сибиир уонна Урал федеральнай уокуруктарын, Башкортостан, Татарстан, Москва куорат уонна Саха республикатын сүүмэрдэммит хамаандалара көмүскүөхтэрэ. Барыта 4 500 элэр спортсмен, тренердэр уонна хамаанда чилиэннэрэ, 700-тэн тахса судьуйа кыттыыны ылаллара былааннанар, ону таһынан 2000-тан тахса волонтер үлэлиэҕэ. Оонньуулары ыытарга 12 күрэхтэһэр уонна 22 дьарыктанар объект бэлэм. Онон, норуоттар икки ардыларынааҕы «Азия оҕолоро» VI-с спортивнай оонньуулар кыттааччыларын ахсаанынан рекорд олохтуохтарын сөп. Маны сэргэ, тэрийээччилэр: «Кыттыыны ылар дойдулар уонна норуоттар икки ардыларынааҕы улахан тэрилтэлэр салайааччылара ыалдьыттыахтара», – диэн бэлиэтииллэр.

СИА-тан.

☒ *Нэһилиэккэ*

Ынах тороохүнэ элбээтэ

Логой нэһилиэгэр, бүгүҥҥү туругунан, 50 ынах торообут. Бастакынан Кэптэнигэ Г.Д.Прядезников хаһаайыстыбатыгар Саҥа дьыл иннинэ үс ынах утуусубуу торооннор, үрүҥ илгэ үрүйэлии сүүрбүт. Онтон бэҕэнээ сарсыарда И.В. Бурнашев хаһаайыстыбатыгар бастакы ынаҕа оҕус ньирэйи тороттө.

Кэптэни боһүөлэгин илин оттүгэр туруу үлэһит И.Н.Сысолятин хаһыс да сылын ойбон алларар, анньыытын тыаһа кыһыҥҥы дьыбардаах сарсыарда ыраахтан иһиллэр. Саастаах киһи 50-тан тахса кыраадыстаах тымныыга биир күн өрөөбөкө үлэлиирэ манан аҕай буолбатах. Ол иһин сүөһүлээхтэр Иннокентийга махталлара улахан.

Ульяна БУРНАШЕВА.

☒ *Кыстык*

Дьыл оройо – кыстыгы тургутуу

Обүгэлэрбит барахсаттар күн-дьыл хаамыытынан олохторун, үлэлэрин көрүнэн үтүмэн үйэлэри уҥуордаатахтара. Билигин, тоһо даҕаны үөрэхтэнэн техническэй сайдыыга дьулуһар кэммитигэр, тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар дьон ол ньыманы бу олохторугар даҕаны тутуһа сатыыллар. Тохсунньу 31 күнэ – Бастакы Охонооһойоп, дьыл оройо, тымныы дьыбардааҕа диэн этэллэрэ үһү. Ол аата, кыһыҥҥы хонуктан (алтыннны 14 күнэ) 111 хонугу ааҕан, дьыл оройугар үктэннибит диэннэр, онтон аны сайыҥҥы хонукка (ыам ыйын 22 күнэ) диэри эмиэ 111 хонугу ааҕан, отторо, бурдуктара тоһо кэмнэ тиийиэҕин ааҕыналлар эбит. Ол сиэринэн, биһиэхэ сүөһүбүт, сылгыбыт кыстыга хайастаҕай диэммин, Курбуһах нэһилиэгин дьаһалтатын тыа хаһаайыстыбатыгар специалиһа В.В.Ноговицынтан телефонунан ыйыталастым:

– Нэһилиэккэ бүгүҥҥү күнүгэ 1104 ынах сүөһү, 1164 сылгы кыстаан турар. Ааспыт сайын оҥ буолан, оттоохуҥҥа тиэрдиллибит 2220 т былааммытын 2275 т оҥорон, кыстыкка үчүгэйдик киирбиппит. Билигин дьыл оройо буолла. Онон, ааҕынан көрдөххө, дьонтон да ыйыталастахха, кыстыгы этэҥнэ, улахан кыһалҕата суох туоруур кыахтаахпыт диэн олоробут. Эбии аһылыкка диэн 6 т комбикорм аҕалтарбыппыт. Оттон В.П. Местников ордор отун атыылаабытын атын сирдэртэн кэлэн ыллылар. Итинэн да сиэттэрдэххэ, оппут кыстыгы толору туоратыаҕа. Ынах тороохүнэ саҕаланна. Билиҥҥи туругунан, нэһилиэк үрдүнэн 30 ынах төрөөтө. Сотору үүт дэлэйиэ, ол иһин Окоемовкаҕа баар арыы сыаҕын кулун тутартан үлэлэтэр былааннаахпыт. Тыа сирин дьоно обүгэлэрбит сылыктыыллларын үгэс гынан баччаҕа кэллэхпит. Дьыл оройо буоллар эрэ, кыстыкпыт хайдах эбитий диэн тургутуубут мэлдьи да туттулла туруо буоллаҕа.

Афанасий КОПЫРИН.

☒ *Коҥул тустуу*

Уус Алдан улууһун коҥүл тустууга эр дьоҥҥо биирдиилээн уонна хамааннанан бастыыр иһин күрэхтэһиитэ үһүс тогүлүн ыытылынна. Уопсайа 13 нэһилиэкиэн 94 кыттааччы кытынна. Хамааннанан киирсиигэ Тумул хамаандата эрэллээхтик бастаата. Күрэхтэһиини Уус Алдан улууһун тустуутун федерациятын председателэ, улуус баһылыга А.В.Федотов, айылҕа харыстабылын министрин солбуйааччы Я.И.Заровнясв, Ил Түмэн депутата М.С.Габышев кэтээн көрдүлэр. Саха сирин биллэр бөҕөһө Семен Семенов, тахсан эрэр эдэр бөҕосторбут Афанасий Вензель, Виталий Эспек уонна биллэр мас тардыһыы мастынылара Семен Готовцев уонна Михаил Гоголев нэһилиэктэрин чиэһин көмүскээн дьон интэриэһин тартылар. Күрэхтэһиигэ спортивнай журналистар Петр Павлов уонна Николай Бястинов үлэлэтилэр.

Леонид СЕРГЕЕВ, депутат.

☒ *Оҕо үөрүүтэ*

Чысхаан күрэҕэр

Тохсунньу 18 күнүгэр Дьокуускай куоракка, правительство 2 №-дээх дьиэтигэр Чысхаанҥа анаммыт «Хранитель холода» диэн күөн-күрэс түмүгүнэн Мэҥэ-Хаҥалас, Амма, Уус-Алдан улуустарын оскуолаларыттан оҕолорбут наҕараадаҕа ыҥырыллыбыттара. Биһиги улууспутуттан 3 оҕо бочуоттаах миэстэҕэ тигистилэр. Мүрү №1 оскуолатын 5 «а» кылааһын үөрэнээччитэ Ньургустаана Оллонова, «Сахам сирэ-Чысхаан дойдута» диэн хоһоонунан, уруһуй альбом кинигэтинэн Чысхаантан сертификат уонна харчынан бириэмийэнэн, Мүрүтээҕи «Уолан» гимназия 5 кылааһын үөрэнээччитэ Азиль Заблоцкий «Чысхаан» диэн хоһоонунан сертификатынан уонна сымнаҕас ооньуурунан наҕараадаланнылар. Грангпри хаһаайынынан, Чысхааны улахан кукла оҥорон кыттан Мүрү № 1-дээх оскуола 3 «б» кылааһын үөрэнээччитэ Юля Горохова сертификат уонна Өймөкөөн улууһун дьаһалтата туруорбут кылаабынай бириһин планшетнай компьютер бэлэх тутта.

☒ *Сэргэх тэрээһин*

Ыалдьыппыт – Аркадий Алексеев

Курбуһахха интернатдьиэ 1994 сыллаахха олунньу 4 күнүгэр аһыллыбыта, ол кэмтэн 22 сыл ааста. Онон, бу түгэннэ түбэһиннэрэн Саха сирин биир биллэр сүдү киһитэ – биллиилээх спортсмен, спорду коҕүлээччи, тэрийээччи, норуот сөбүлээн истэр ырыаһыта, ырыа айаччыта, айанньыт, суруналыыс, 17 киинэ ааптара Аркадий Михайлович Алексеев ыалдьыттаата. Алта уон кыраадыс тымныыны, ыраах айаны аахсыбакка, Абыйтан төрүттээх ырыаны доҕуһуоллааччы Николай Стручкову, «Саха сирэ» хаһыат анал үлэһитэ Марина Николаеваны илдьэ кэлэн, олохтоохтору уонна үлэһиттэри кытта истиҥ көрсүһүү оҥорон, хас биирдии толорор ырыатын аапталарын, туох санааттан бу ырыаҕа матыып айыллыбытын киһи истэ олоруох курдук сиһилии кэпсээн, көрөөччүнү сылаппат курдук толорон, дьон кутун тутта. Билиҥҥи саастаах көлүөнэ Аркадий Михалович ырыатынан-тойуҕунан, спорка ситиһиилэринэн кынаттанан улаппыт, үлэлээбит-хамсаабыт, олоххо тугу эмэ ситиспит буолуохтаах диэтэххэ улахан омун буолбата буолуо. Кини Курбуһахха бастакы кэлиитэ буолбатах, эдэригэр, бу кэккэ да сылларга үөрэнээччилэрин кытта кэлэн нэһилиэнньэни кытта көрсүһэн бараччы. Онуоха доҕор-атас туттубут, элбэхтэ хоммут, мааныланпыт дьонун – билигин ытык саастарыгар олорор 50-тан тахса сыл ил-эйэ аргыстаах кэргэннии Егор Иннокентьевич, Розалия Петровна Аммосовтары, Василий Егорович Бурнашеву ытыктыырын, кинилэргэ махтанарын биллэрэн дьоро киэһээ ыҥыран, кинилэргэ анаан ырыа бэлэхтээн барыбытын үөртэ, долгутта. Биһиги дьоммут да иэскэ хаалбатылар: ырыа куттаах Розалия Петровна икки ырыаны олус иэйэн толорбутун улахан ырыаһыт хайҕаабыта туһугар сонун көстүү буолла. Аркадий Михайлович ханна да сыыттар ангардас ырыанан эрэ сылдьыбатын билэбит, бу да сырыыга дойдуга балаһыанньа хайдаҕар санаатын этэн сомоҕолоһууга ыҥырда, олох бары эйгэтин таарыйан ыйытыыларга хоруйдаата. Бэйэтэ педагог быһыытынан үлэлии сылдьарын, элбэх саҥа талааны таһааран олох киэҥ аартыгар суолларын-иистэрин булуналларыгар аҕалыы кыһамньытын уурарын кэпсээтэ.

Анна ВИНОКУРОВА, общ. корр. Курбуһах.

☒ *Билсиҥ, саҥа кинигэ*

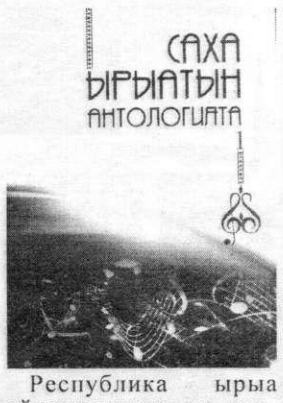

Саха ырыатын антологията

Республика ырыа айааччыларын ор сылларга ыра оногостубут баҕа санаабыт дьэ олохха киирдэ. Норуот айымньытын дьиэтэ баарытган мелодистары кытта бүөбэйдэһэр, көмөлөһөр отдел салайааччыта А.Н.Семенов, кэлин үлэлэспит А.К.Калининскай, А.Н.Варламова саҕаттан туруорсуубут дьэ бэртээхэй халыҥ, үчүгэй ойуулаах, кытаанах тастаах, дьоһун кинигэ буолан «Бичик» издательствоҕа «Россия культурата (2012-2018 сс.) тус сыаллаах федеральнай программа чэрчитинэн Бэчээккэ уонна маассабай коммуникацияларга федеральнай агенство» ойобулунэн таҕыста. 45,35 ус. бэч. лиинэнэн 5000 экземплярынан кэлэр кэнчээри ыччакка кэрэ бэлэх оҥоһулунна. Биллиилээх мелодистар В.Т. Андросов, А.В.Егоров уонна А.Н.Семенов балта Тамара Николаевна Семенова сүүрэн-көтөн хомуйан таһаарбыттар. Музыкальнай редакциятын СР композиторларын Союһун секретара Саха Республикатын Гимнин автора К.А.Герасимов, А.В.Егоров, консультанынан РСФСР үтүөлээх, СР народнай артыыһа биллиилээх хормейстер Ф.А.Баишева үлэлээбиттэр. Аан тылын СР Национальнай библиотекатын искусствоҕа салаатын библиограба СР культуратын туйгуна, убайын баҕа санаатын толорорго үлэлэспит Т.Н.Семенова суруйбут. Киирии ыстатыйаны ырыа айыытын историятын, сайдыытын туһунан В.Т.Андросов балачча киэҥник суруйбут. Кинигэҕэ Адам Скрябинтэн, Ф.Корниловтан, М.Жирковтан, З.Винокуровтан, Гр. Григорянтан саҕалаан 115 ырыа айааччы үгүстэрэ саха классиката буолбут, норуокка киэҥник биллибит, ылламмыт ырыалара киирбиттэр. Мин 1978 сылтан К.Колодезниковтыын «Тойон Мүрү» мелодистар түмсүүлэрин тэрийэн, 30 сыл салайан, композиторлар З.Степанов, Н.Берестов, Т.Стручков, В.Зырянов, методист А.Семенов комолорүнэн элбэх семинардары, конкурстары ыытан, убайбыт Н.Желобцов, И.Петров-Сулустаайы, С.Ильина комолорүнэн радиоҕа уһултаран, көҕүлээн, улууспутугар балачча мелодист иитиллэн тахсарыгар үлэлэспит, бу антология тахсарыгар А.Семенов саҕаттан көх-нэм буолбут, бу антологияҕа мелодистарбыт киирэллэрин туруорсубут киһи үөрэбин эрэ. Тэрийбит түмсүүбэр дьарыктанан, сорохтор дьарыктана сылдьар дьон сабыдыалларынан умсугуйан айар үлэ алыбыгар ылларан ырыа айан, үгүстэр мелодист аатын ылан, бу маннык улахан фундаментальнай кинигэҕэ киллэриллэн, үйэ тухары ааттара үйэтийбититтэн, үйэ чиэппэриттэн ордук кэмнэ биир кэппиэйкэтэ суох үлэлээбит үлэм тиллибититтэн дуоһуйдум. Бу кинигэ бастакы томугар биһиги улууспутуттан И.Бурцев, А.Свешников, В.Заболоцкай, Ф.Петров, Ю.Сивцев, бастакы ырыаларын «Тойон Мүрү» түмсүүбүтүгэр айыталаабыт А.Калининскай, Н.Ильин, И.Сивцев, В.Андросов ырыалара киирбиттэрэ үөрүүлээх. Кинигэҕэ мелодист хаартыската, олоҕун кылгас справката, сорохтор киэнэ биирдии, сорохтор түөрт-түү ырыалара киирбиттэр. Онон учууталларга, культура үлэһиттэригэр, көннөрү киэҥ ааҕааччыга да остуол кинигэтэ буолар аналлаах. Антология диэн республика мелодистарын, саха норуотун духуобунай культуратын энциклопедията суолталаах кинигэ буолар. Аны иккис кинигэ оҥоһулла сылдьар. Сорох мелодистарбыт онно киириэхтээхтэр. Дьэ, онно туруорсубут дьоммутуттан, хомуйан таһаарар дьон, кими киллэрбиттэрин долгуйа күүтэбит. Антология сыаната «Бичик» киоскатыгар 750 солк. Бороҕоҥҥо «Бичик» кинигэтин тарҕатааччы С.П. Луковцевка уонна «Березка» маҕаһыын салҕааһыныгар киоскаҕа баар. Онон улууһум культуратын, үөрэҕирии салаатын үлэһиттэрэ, интеллигенция, кэрэни кэрэхсиир, ырыаны сэҥээрэр дьоно ыксаан, атыылаһыҥ.

Василий ПАРНИКОВ, СР ырыа айааччыларын Союһун чилиэнэ, «Тойон Мүрү» мелодистар түмсүүлэрин торуттээччи, РФ журналистарын союһун чилиэнэ.

☒ *Амарах санааланыы акцията*

Оҕолорго үөрүүнү бэлэхтээтилэр

Сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолорго аналлаах Уус-Алданнааҕы социальнай-реабилитациялыыр киин (дир. В.П. Сторожева) үгэс буолбут «Кто, если не мы, исполнит детские мечты?» акцияны киэҥ далааһыннаахтык ыытта. Акция оҕолор баҕа санааларын толоруура, кинилэргэ үөрүүнү бэлэхтииргэ туһуланар. Онуоха бу үтүө үгэһи ойүүр дьон, тэрилтэ сыл ахсын элбээн иһэрэ үөрдэр. Киһиэхэ кыра да наада, оттон оҕо барахсан үөрэн хараҕа чаҕылыҥныы, сырдыы түһэрэ төһөлөөх күндүнүй, хайдахтаах кэрэ көстүүнүй?! Онон оҕолорго маннык умнуллубат чаҕылхай түгэни бэлэхтиир акцияҕа сыл ахсын көхтөөхтүк кыттар тэрилтэлэри киэн тутта ааттыыбыт. Кинилэр истэригнэр бааллар улуустааҕы киин балыыһа коллектива уонна профкома, социальнай көмүскэл управлениета, ис дьыала отдела, «Мүрүас» тэрилтэ, культура управлениета, Бороҕоннооҕу РЭС, «Энергосбыт» улуустааҕы учаастага, федеральнай казначейство управлениета, судприставтар отделлара, гигиена уонна эпидемиология киинэ, Россия почтатын отделениета, пенсионнай фонда, нолуок инспекцията, лесхоз, «УКС» ХЭТ, «Эрэл» ХЭТ, ДьУоКХ коллектива, оҕо эбии үөрэхтээһинин «Өркөн» киинэ, улуустааҕы кииннэммит библиотека, «Сыккыс» библиотека, нотариус Н.И.Сотникова, Бороҕоннооҕу улуус историятын музейа, «Россельхозбаан», «Алмаз-кредитсервис», «Евросеть» тэрилтэ, Н.П.Белолюбская кохтоох кыттыыны ыллылар. Быйылгы акцияҕа улуус мунньаҕын депутаттара (предс. И.И.Колодезников), сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолор дьыалаларын улуустааҕы хамыыһыйата (предс. М.В.Борисов), опека уонна попечительство отдела (сал. Л.А. Слепцова), спорт, дьиэ кэргэн, ыччат политикатын управлениета (сал. К.В.Давыдов), I Хоро нэһилиэгин дьаһалтата (бай. э.т. В.В. Бурцев), эдэр урбааннныт В.Г. Яковлев, дьахталлар улуустааҕы комитеттара, «Арктик-леди» общественнай хамсааһын кыттыыны ыланнар, үтүө санаалаах дьон ахсаанын хаҥаппыттарыттан биһиги олус үөрэбит. Бу улахан акция түмүгүнэн ыарахан түбэлтэҕэ түбэспит 51 дьиэ кэргэн оҕолоро Саҥа дьыллааҕы кэһиилэри уонна бэлэхтэри тутан үөрдүлэркөттүлэр. Онон оҕолорбутугар үрдүк үөрүүнү бэлэхтээбит амарах санаалаах дьоммутугар, тэрилтэ салайааччыларыгар, коллективтарыгар барҕа махталбытын тириэрдэбит.

Наталья КОЛЕСОВА, психология блогун салайааччыта.

Майаҕас уонна Чараҥ бөһүөлэктэригэр улуус дьаһалтата 2015 сылга ыыппыт үлэтин отчуоттуу улуус баһылыга А.В. Федотов салайааччылаах болох олунньу 3 күнүгэр сырытта.

Муус хамсаата

Майаҕас олохтоохторо биир бастакынан бу сылларга бөһүөлэккэ киириэхтээх сана тутуулары сурастылар. ФАП дьиэтин тутуу «чааһынай-государственнай партнерство» ньыманан үбүлэниэхтээҕэ, билиҥҥитэ инвестордар кризиһинэн сибээстээн үбүлүүртэн туттунан олорор курдуктар. Онуоха үлэ барар, ФАП тутуута быйылгы былаантан түспэт. Оҕо саадын тутуутун үлэтэ былырыыҥҥыттан саҕаланан акылаата түспүт, матырыйаала аҕалылыннаҕына көҥдойо бүтүохтээх. Бу тутуурга 2016 сылга «Үтүө дьыала» хамсааһын фондатыттан 4 мол. солк. көрүллүбүт, улуустан – 1,5 мол. солк., ону таһынан нэһилиэктэн 440 тыһ. солк. көрүллэн, билигин аукционҥа документуон бэлэмнэммит. Онон, 2017 сылга үлэҕэ киирэрэ былааннанар. «Быйылгыттан оскуола бырайыага оҥоһуллан, оҕо саадын тутуу үлэтэ бүтэрин кытта, тутуута саҕаланан, 2018 сылга сана оскуола киириэхтээх», – диэн хоруйу истэн олохтоохтор үөрүлэр.

Нэһилиэк ыалларын уонсай ититиигэ холбуурга, киин хочуолунайы саҥардарга эттилэр. «СР ДьУоКХ» ГУТ улуустааҕы салаатын кылаабынай инженерэ Е.И. Цой: «Былырыыҥҥыттан саҕаланан «СР ДьУоКХ» ГУТ-тин уонна олохтоох дьаһалтаны кытта нэһилиэнньэни уонсай ититиигэ холбуурга бырайыак оҥоһуллан, үлэбитин саҕалаабыппыт. Билиҥҥи туругунан, улуус үрдүнэн 113 чааһынай дьиэ ититиигэ холбонно. Салгыы кыах баарынан үлэ барар, тохтообот», – диэн хардарда. Майаҕастар биир үксүн бөһүөлэк экологическай туругар долгуйаллар. Сыбаалка нэһилиэк күүһүнэн ыраастанар кыаҕыттан тахсыбытын, онуоха: «Эбэ тула олороччулар бохторо манна кэлэр, айаннаан иһэн бираҕан аһаллар», – диэн улуус дьаһалтатын оттуттэн көмө көрдөстүлэр. Оссо Куоһаҕаска сотүөлүүрү боборго туруорустулар, бэйдиэ ыттары харайар үлэ хайдах, хаһан ыытылларын туоһуластылар. Тыа хаһаайыстыбатын эйгэтигэр үүтү хаһааҥҥыттан тутан саҕалыахтарын, үүт харчытын абаансата төһөҕө төлөнүөҕүн ыйыттылар. Улуустааҕы тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начальника Н.Н.Сивцев: «Үүтү «Мүрү-ас» кулун тутар бүтүүтүттэн тутуоҕа. Ол эрээри, сүөһү төрөөһүнүттэн, үүт төһө өлгөмүттэн көрөн эрдэлиэн сөп. Абаанса өттүгэр эттэххэ, эһиги эрдэ ылар буоллаххытына, нэһилиэгинэн сайаапка түһэрэн ылыаххытын сөп. Тоҕо диэтэргит, былырыыҥҥы былааҥҥытын аһара толорон үчүгэй көрдорүүлээххит. Сөбүлэҥ баттаатыгыт да, 60% диэри толүөхпүтүн сөп. Ол эрээри, абаансанан ылыы сэрэхтээх, былааҥҥытын толорботоххутунана, иэскэ түһэн хаалыаххытын сөп. Онон сорох хаһаайыстыбалар эрдэ ылартан туттуналлар», – диэн эттэ.

Майаҕаска үөрэх эйгэтигэр быйыл кэлэн үлэлии сылдьар эдэр учууталлар уонна эдэр фельдшер олорор усулуобуйалара наһаа мөлтөҕүн этэн, болҕомто ууралларыгар көрдөстүлэр. Сана киирэр бааһынайдарга ойобүл, көҕүлээһин, сүбэама да оттүнэн үлэ барарыгар олус наадыйалларын биллэрдилэр. Онуоха А.В. Федотов: «Майаҕастан «Сана саҕалыыр фермер» программаҕа 6 киһи сайаапката киирбитэ, көрүөхпүт. Ол эрээри, инники сылларга үлэлиир баҕалаах дьоҥҥо сөптооҕүн көмөлөһөн кэллибит. Уон киһи үп ылбытыттан иккитэ эрэ үлэлиир курдук түгэннэр бааллар. Билигин чопчу үлэлии сылдьар дьону өйүөхпүт этэ диэн санаалаахпыт».

В.П.Бурцев: «Улуус дьаһалтата ааспыт сылы кыайыылаахтык-хотуулаахтык түмүктээтэ. Дьоһуннаахтык, кэскиллээхтик дьаһанна диэн сыаналыыбын. Улуус нэһилиэктэртэн турар. Нэһилиэктэр социальнай-экономическай сайдыыларын тэҥнэ тутан үлэни-хамнаһы ыыппыта түмүктээх буолла. Кистэл буолбатах, урукку оттүгэр сайдыбыт эрэ бөһүөлэк сайдар этэ. Хаалбыт наар хаалара. Кэнники кэмнэ, биһиги да нэһилиэкпитин сирэйдээн эттэххэ, «муус хамсаата» диэн үөрэбит».

Чараҥ бөһүөлэгэр биир бастакынан эмиэ ФАП, оскуола дьиэлэрин тутуу боппуруоһа турда. Бөһүөлэккэ үс чааһынай дьиэ ититиигэ холбонон олорор буоллаҕына, быйыл Нэһилиэнньэлээх пууннары тупсаран оноруу сыла биллэриллибитинэн, бөһүөлэк дьиэлэрин бүтүннүү холботторор кэм кэлбитигэр эрэнэллэрин эттилэр.

Е.М.Окосмова: «Биһиги нэһилиэкпит сиригэр Мүрү алааска саамай киэн туттар, айылҕа харыстанар зоната баар – Нэлээн диэн. Уус Алдан олохтоохторо ытыктыыр, былыр-былыргыттан ыһыахтыыр түһүлгэбит. 1936 сыллааҕы ыһыахха П.А. Ойуунускай ыалдьыттаан ааспыта улуус историятыттан сотуллубат бэлиэ түгэн буолар. Саха дьоно буолбарбыт быһыытынан, ыраас, чэгиэн туруктаах ыһыахтыыр түһүлгэлээх буолуохтаахпыт дии саныыбын. Нэһилиэнньэлээх пууннары тупсаран оноруу сылыгар соп түбэһиннэрэн, Нэлээммитин сүөһүгэ-сылгыга тэбистэрбэккэ, кэлэр көлүөнэҕэ күох-чэчир түһүлгэни хаалларыахха диэн туран, бу сири күрүөлүүргэ-хаһаалыырга улуус дьаһалтатын оттуттэн комо көрүллэрэ буоллар», – диэн кэскиллээх санаатын эттэ. Кулуун дьиэгигэр былырыын өрөмүөн үлэтэ күһүн хойутаан ыытыллыбыт. Ол түмүгэр, билигин да тоҥ-хаһаа турара эмиэ биир кыһалҕа буолбут. Итиэннэ, доруобуйа харыстабылыгар үгүс боппуруоһу учуоттуулларыгар көрдөстүлэр. Үһүн, сылаалаах уочарат бириэмэни ыларын, «Суһал көмө» бириэмэтигэр кэлбэтин, сорох сүрүн быраастар суохтарын эттилэр. Онуоха, улуустааҕы киин балыыһа кылаабынай бырааһын солбуйаччы М.Г.Аржаков уочараты туоратыыга үлэ барарын, электроннай уочарат киирэн эрэрин санатта. Быраас тиийбэт буолуута республика бары улуустарыгар үөскээбит кыһалҕа буоларын эттэ. Ол сүрүн биричиинэтинэн эдэр кадрдар тыа сиригэр таласпаттарын, кэллэхтэринэ даҕаны оҕолонон, декретнэй уоппускаҕа барыылара буолар. Ол да буоллар, улуус балыыһата бырааастарынан хаччылыы оттүгэр республика улуустарыттан үһүс миэстэни ылар диэн эттэ. Оттон «Суһал көмөҕө», ирдэбил быһыытынан, сууккаҕа биир биригээдэ сылдьар эбит.

Салгыы сытыы уонна уустук боппуруостары туруоран З.В.Мигалкина: «Литература, Урбаан сылын түмүгүнэн астыннарар түмүгү истибэтим. Тэрээһиннэринэн эрэ мунурдаммакка, инники сайдыыга торумнары ыларга көмөлөһөр туох да ырытан-анааран көрүү, аналитика тахсыбата. Литература сылыттан таһааран көрдөххө, Күлүмнүүр сылыгар, эмиэ биир-икки тэрээһининэн бүтэн хаалабыт быһыылаах. Күлүмнүүр сылыгар көрүллүбүт улахан сууманан аҥардас икки дыбарыаһы тутан баран, соп буолан хаалбакка, тыал тыаһын курдук «Күлүмнүүр, Күлүмнүүр» диэбэккэ эрэ, Күлүмнүүр сылын оҥорор буоллахпытына, дьон өйүгэр-санаатыгар хаалар курдук тэрийиэххэ. Күлүмнүүр литератураҕа, республикаҕа общественнай олоҕор, моральнай, социальнай, историческай оттүнэн суолтатын чопчулуохха. Бу сылы ыытан, тугу ситиһэрбитин, республика үрдүнэн тугу этээри гынарбытын сүрүннүөххэ», – диэн сонньуйарын биллэрдэ. Итиэннэ, Кулантай аатынан улууска соҕотох литературнай музей-комплексы кэнэтэр баҕа санаата туолар кыаҕын сураста. Маны тэнэ, олохтоохтор сана оскуола тутуллуута 2020 сылга биирдэ былааннанарынан, эргэ оскуола оҕо доруобуйатыгар буортулаах тэллэйдээҕин этэн туран: «Өрөмүөн үлэтэ барара буоллар», – диэтилэр. Ону таһынан олохтоохтор: «Оҕуруот аһын үүннэриинэн дьарыктанан Мүрү нэһилиэгин таас хааччыйыа этибит», – диэн дьоһуннаах санааларын эттилэр.

Түмүккэ, улууспут сайдыы олуктарынан тахсан эрэр диэн, улуус дьаһалтатын ааспыт сыллааҕы үлэтин чараҥнар «үчүгэйинэн» сыаналаатылар.

Майаҕаска «муус хамсаабыт» эбит буоллаҕына, Чараҥ бөһүөлэгэр ол «харахха тута бираҕыллыбат». Туох да тутуу бу баран эрэр диэни истибэтим. Ол эрээри, Чараҥ олохтоохторо: «Арыыланан, атаҕастаммыт курдук санаммаппыт. А.В.Федотов баһылык буолуоҕуттан көмөлөһө сатыыр, холобур спорт саалата тутуллуутугар үп көрүллүбүтэ эрээри, үлэтэ бэйэбит оттубүтүттэн барбакка турар. Ону өйдөөн, 2016 сылга тутууну ыытарга өссө бириэмэ бэрилиннэ», – диэтилэр.

Мария АРГУНОВА.

Чахчы ис сүрэҕиттэн ылларбыт идэтэ эбит

Суотту нэһилиэгин дьоно-сэргэтэ колхоз, совхоз саҕаттан сир үлэтинэн, оҕуруот аһын олордуутунан утумнаахтык дьарыктанара биллэр. Киһи саһырара, кырдьара, үлэни кыайбат буолара – олох сокуона. Онуоха ханнык баҕарар салааҕа колуонэни колуонэ солбуйар. Ол быһыытынан, Суотту нэһилиэгин оҕуруоччуттарыгар колуонэттэн колуонэҕэ бэриллэн иһэр нэһилиэстибэни утумнааччылар бааллара үөрдэр. Урукку үтүө үгэһи тутуһан үлэлиир-хамсыыр, инники күөҥнэ сылдьар Владислав Мордовской, Владимир Барашков, Алексей Васильев ааттарынан олохтоохтор киэн туттуохтарын тутталлар.

Алексей 1971 сыллаахха Суотту нэһилиэгэр Александра, Семен Васильевтар дьиэ кэргэннэригэр бастакы оҕонон күн сырдыгын көрбүтэ. Колхозтаах оҕото буолан, кыра эрдэҕиттэн сир үлэтигэр сыстан сайыҥҥы сыннньаланар Семен Мордовской, Светлана Черкашина, Николай Габышев, Руслан Дьяконов, Гаврил Свинобоев салайар звеноларыгар үлэлээн улааппыта. Оскуола кэнниттэн «Лена» совхозка оҕуруот аһын үүннэрэр биригээдэҕэ үлэлээбитэ. Онтон 1991 сыллаахха Сэбиэскэй аармыйа кэккэтигэр сулууспаҕа ыҥырыллар. Аармыйаттан кэлээт даҕаны Суотту СПТУ-гар суоппар, тракторист идэлэрин ылан, бастаан таайа Гаврил Свинобоев салайар «Соргу» бааһынай хаһаайыстыбатыгар үлэлиир. Оттон 2003 сылтан бэйэтэ хаһаайыстыба тэринэн, Ымыйахтаах, Орто Хотон, Бочугурас диэн орто үүнүүлээх бааһыналары сыһыартаран уопуттаах оҕуруоччуттартан ылбыт билиитин, уопутун туһанан хаппыыста, хортуоппуй үүннэриитинэн дьарыктанан саҕалыыр.

Сыл ахсын ыһыытын иэнин кыралаан кэҥэтэн, оҕолуу бүөбэйдээн үүннэрбит «Лина», «Вармес», «Скарлет» диэн хортуоппуй суортара олохтоох усулуобуйаҕа бары оттүнэн үтүө хаачыстыбаларын көрдөрбүттэр. Оҕуоруоччут этэринэн, «Лина» сиэмэ кыһыҥҥы хараллыыта улахан бириинчигэ суох, минньигэс амтаннаах, Суотту сиригэр-уотугар толору ситэн олгом үүнүүнү биэрэр. Оттон кыһыл дьүһүннээх «Скарлет» хортуоппуй сиэмэтэ эмиэ туһунан үтүө хаачыстыбалардаах. Сорох түгэнҥэ санаабытын барыта табыллан испэт ээ, сорох дьыл ыгыскын да соттон кэбиһиэххин сөп. Ол эрээри, Алексей Семенович оҕуруоччут идэтигэр бары дьоҕурун, сатабылын, билиитин-көрүүтүн ууран үлэлиир буолан, сиртэн оруу туруктаах үүнүүнү ылар. Таһыччы үрдүк хомууру ылбатаҕын да иһин, биир тэҥ үлэ түмүгүн ситиһэрэ идэтин толору баһылаабыт оҕуруоччут буоларын көрдорор. Собулуур идэҕинэн дьарыктаныыҥ инники үлэҕин торумнанаргар тоһүү күүс буоларын Алексей кэккэ сылларга биллэ. Атыннык эттэххэ, дохуотуттан мунньуммут үбүнэн сыл ахсын кыралаан базатын кэҥэтэн, техникатын саҥардан иһэр: сана «МТЗ» трактор ылынна, гараж, сиэмэ уган хранилище тутунна. Ааспыт сыл түмүгүнэн, гектартан 86-лыы центнер хортуоппуй, 150-нии центнер хаппыыста үүнүүтүн хомуйан, киһи кэрэхсиир көрдөрүүтүн ситистэ. Алексей Семенович Васильев соторутааҕыта Дьокуускай куоракка ыытыллыбыт улуус күннэригэр «Тыа хаһаайыстыбатын уонна ветеринарнай сулууспа бастыҥ үлэһитэ» номинация хаһаайынынан буолбута элбэҕи этэр.

Баһылай МҮРҮ.

Сана сорук: өссө сайдар туһугар

Бороҕон сэлиэнньэтигэр улуус баһылыгын отчуота олунньу 3 күнүгэр «Оркон» оҕону эбии үөрэхтээһин киинин саалатыгар 5 чаастан буолла. Мунньахха олохтоохтор актыыбынай кыттыыны ыллылар. Барыта 120-чэ киһи отчуокка сырытта. Элбэх ыйытык киирдэ. Ол кэнниттэн кэпсэтиигэ тылы **Варвара Николаевна Новогодина** ылар:

- Улууспутугар уонсай сайдыы тэтимин ылан, ону ыһыктыбакка биирдэ иннибит диэки барсан иһэбит. Нэһилиэктэр баһылыктара сана быыбардаммыт улуус баһылыга Алексей Васильевич Федотовы кытта уонсай тылы булан, биир сүбэнэн соптоох хайысханан үлэ барарын хайгыыбын. Баһылык биирдэ үлэлэһэр дьонун куоракка илдьэ сылдьан үп-харчы булуутун, тутуу барыытын туруорсууга буһууну-хатыыны бараллырыгар үчүгэйдик үөрэттэ, ону олус сөбүлээтим. Улуус кадрдарын үөрэтиигэ болҕомтотун уурар. Дьиэ бөҕө тутуллан үлэҕэ киирдэ. Мүрү нэһилиэгин баһылыга В.И.Аммосов улуус дьаһалтатын кытта биир сүбэнэн үлэлээһиннэрэ үчүгэйтэн атыны аҕалбат. Мүрү нэһилиэгин, Бороҕон сэлиэнньэтин сайдыытын, туһсаран тутуутун бырайыактара барыта олохтоо киириэ диэн эрэнэбин. Үлэ отчуотун «туйгунан» сыаналыыбын.

Бороҕон сэлиэнньэтин олохтооҕо, биллиилээх спортсмен **Прокопий Иванович Харитонов**:

- 2-с №-дээх оскуола таһыгар спортивнай площадка тутуллуута оҕолор эт-хаан өттүнэн сайдыыларыгар улахан оруолу ылыа дии саныыбын, сэлиэнньэ тас көстүүтүн да быдан туһсарыа этэ, спортивнай площадка түргэнник үлэҕэ киирдэр. Нэһилиэк илин өттүгэр олорор оҕолор абыраныахтара этэ. Сана «Восток» диэн квартальнай котельнай сэлиэнньэ илин олорор ыалларын холбоон ититэр ситим үлэтин күүскэ туһаныахха наада. Ыаллар холбоннохторуна төһөлөөх абырал буолуо этэй? Отчуоту «үчүгэйинэн» сыаналыыбын.

Ол кэнниттэн Бороҕон сэлиэнньэтин биир ытык кырдьаҕаһа **Денис Иннокентьевич Сивцев** бу курдук диэтэ:

- Биир сыллаах үлэ отчуотун иһиттибит. Бастатан туран, Мүрү олохтоохторугар оттуур сири биэриэххэ наада. Сүөһүлээх ахсааннаах ыал хаалла. Сүөһү иитгэн оттуон баҕалаахтарга сир наада. Иккиһинэн, айылҕа гаһын ситимин аҕалар туһунан быыбардар эрэ саҕана күөдьүйэн кэлэр уонна мэлийэн хаалар. Чурапчы улууһун кытта Уус-Алданна Төнүлүттэн тэҥнэ тардыллыа диэн буолбута. Ол эрээри Чурапчы сэлиэнньэтигэр бу күһүн тиийэн күох төлөн умайда, биһиэхэ суоҕун курдук суох. Онон өтөр кэлбэт буолла быһыылаах.

Иһэр уу боппуруоһугар. Куоһаҕас уутун чахчы бэрэбиэркэлээн ыраастатыахха наада, киһи аһыырыгар. «Восток» котельнай ититэр ситимиттэн илин чаһынай дьиэлээх ыаллары холбооһун үлэтин күүскэ тэрийиэхэ наада. Турба итэҕэс буоллаҕына куораттан аҕалан ыал баһыгар тоһо харчы тиксэрин этиэххитин наада. Отчуоту «үчүгэйинэн» сыаналыыр.

Ити курдук улуус дьаһалтатын отчуота түмүктээнэ. Улуус биир сыллаах үлэтэ «үчүгэйинэн» сыаналанна.

Мүрү нэһилиэгэр улуус дьаһалтатын отчуотун боротокуолуттан бэчээккэ анаан бэлэмнээтэ А.АЛЕКСЕЕВ.

РАСЦЕНКА

на рекламу по проведению муниципальных выборов глав муниципальных образований и депутатов представительных органов наслегов МР «Усть-Алданский улус (район)» 27 марта 2016 г.

Платная полоса

Формат А3	Цена (рубль)
1/1	17 000
1/2	9 350
1/4	4 675

Бюллетень

Формат А3	Цена (рубль) 1 шт.
А4 (80 г)	8
А3 (80 г)	11

Ил Дархаммыт ыңырыытын өйүүлүлэр

Кэптэни боһүолэгэр Г.Г. Никифоров аатынан уулусса олохтоохторо 2016 сыл боһүолэги Тупсаран оҥоруу сылынан биллэриллибитин үөрэ-кото , кэрэхсии көрүстүлэр. Ол курдук, бу уулуссаҕа олохтоох 24 ыал уопсай мунньаҕынан сүбэлэһэн, нэһилиэк бары олохтоохторугар түөлбэлээн олорор сирдэрин ыраас, тупсаҕай оҥорорго үлэлээһини ыытарга ыңырыы таһаарбыттар. Кинилэр манна алта ыал тэлгэһэтин, олбуорун саҥардан, тупсаран, түөрт ыалга палисадниктары оҥорорго, көрөн кыраскалааһын үлэтин ыытарга, тоҕус ыал палисаднигын иһигэр араас үүнээйилэри олордорго былааннаммыттарын киһи эрэ сэргии, үөрэ истэр. Өссө уулуссалара тупсаҕай көстүүлэнэрин ситиһэр инниттэн 320 миэтэрэ уһуннаах, кэрэ көстүүлээх олбуору тутан, онно мас үүннэрэн көрөргө-харайарга анал бырайыагы оҥорбуттар. Кинилэр бу былааннарын 2016 сылга олоххо киллэрэргэ үлэлэһэллэрин бэлиэтиэххэ.

Ульяна БУРНАШЕВА.

Билсиҥ редакция кассатыгар кэлбит саҥа кинигэлэри

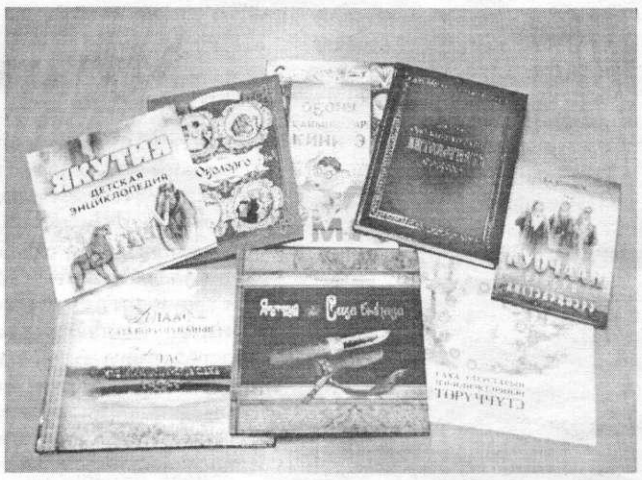

Манна бааллар ханнык баҕарар ыал библиотекатыгар ууруллан элбэх билиини-көрүүнү биэрэр:

1. Оҕо литературатын антологията.
2. Якутская детская энциклопедия.
3. Мандар уус. Саха быһаҕа.
4. Саха улуустарын нэһилиэктэринэн торуччутэ.
5. Алаас - саха норуотун биһигэ.

Улахан дьон ааҕарыгар аналлаах:

1. Кондаков. Куочаан үрэҕин кистэлэҥнэрэ.
2. Айысхаана. Үргүордээх кэм үнүгэстэрэ.
3. У.Ф.Кондакова. Тыл оонньуулара.
4. Сүбэ холбуката. Бэргэн этиилэр.
5. Дьуогэлиилэр (Далаана, Ника, Олимпия) о.д.а.

Оҕо барахсаҥна сааһынан араарыллан кэнники кэмҥэ элбэх кинигэлэр тахсаллар. Оскуола алын сүһүох саастаах оҕолоругар аналлаах:

1. М.К.Потапова. Сүһүохтээн ааҕыы
2. Амма Аччыгыйа . Тоҕус тоҥул тоҕо.
3. Оҕону сайыннарар кинигэ о.д.а.

Сылдьыҥ, атыылаһыҥ, ааҕыҥ!

Атыыга таҕыста

«Мүрү нэһилиэгэ» торуттэммитэ 55 сыла туолбутунан сибээстээн «Мүрү саһарҕата» айар-полиграфическай холбоһук коллектива «Норуот талыллыылаахтара» диэн сэбиэскэй былаас сылларыттан, нэһилиэк тэриллиэҕиттэн депутатынан талыллан үлэлээбит активнай позициялаах дьон туһунан альбом-кинигэни бэчээттээн бэйэтин киоскатыгар атыыга таһаарда. Кинигэ ахсаана аҕыйах. Чугас дьоҥҥутун ийэлэргитин, аҕаларгытын, эбэлэргитин, эһэлэргитин, чугас аймахтаргытын үйэлээх ойдобүннүк оностон, уура сылдьан короргүтүгэр ыңырабыт. Урукку ааспыт кэм ойдобүннүүгэ сыаната суох күндү бэлэх да буолуон соп.

Редакция.

Атыылаан

Бороҕоҥҥо 7х8 дьиэлээх уонна икки боксалаах гараж таах уһаайба. **Билсэр телефон: 89142659995.**

Эбэтэр эһиги варианнаргыт.

Коннорон ааҕаргытыгар

Хаһыат тохсунньу 29 күнүнээҕи нүөмэригэр тахсыбыт «Уостубат кыым буолан» ыстатыйаҕа тахсыбыт сыыһалары маннык коннорон ааҕаргытыгар: «...М.Н.Андросова оҥорбут сиэдэрэй тордунан ылла» диэни «...М.Н.Андреева оҥорбут сиэдэрэй тордунан ылла», «Бальнай платье конкуруһун кыайыылаахтарынан М.Н.Лугинова...» диэни «Бальнай платье конкуруһун кыайыылаахтарынан Л.Н.Лугинова...», «СР тыатын хаһаайыстыбатын үтүолээх үлэһитэ» бэлиэни... иилиннилэр» диэни «СР үтүолээх бэтэрээнэ» бэлиэни... иилиннилэр» диэн коннорон ааҕаргытыгар. Сыыһа тахсыбытыгар тустаах дьонтон бырастыы гыналларыгар кордоһобун.

Екатерина НЕУСТРОЕВА.

Коннорүү

Хаһыат олунньу 2 күнүнээҕи нүөмэригэр Стручкова Ирина Егоровна аатыгар бэриллибит некрологка «...тапталлаах эбэлэрэ, эһэлэрэ...» диэн барбытын «...тапталлаах эбэлэрэ...» диэн коннорон ааҕаргытыгар.

Редакция.

Кэриэстэбил

2016 сыл тохсунньу 3 күнүгэр биһиги дьиэ кэргэн аҕа баһылыга, убаастыыр кэргэним, тапталлаах аҕабыт, эһэбит, хос эһэм ИВАНОВ Давид Романович ыарахан ыарыыттан соһуччу бу дойдуттан барбыта олунньу 12 күнүгэр 40 хонугун туолар.

Аҕа баһылыкпытыгар кэриэстэбил

Давид Романович 1944 сыллаахха ахсынньы 30 күнүгэр Бэрт-Уһуун нэһилиэгэр Евдокия Николаевна, Роман Васильевич Ивановтар диэн колхозтаах ыалга күн сирин көрбүтэ. Сэттэ оҕо төрөөбүтүттэн бырааттынаан Николай Романовичтыын иккиэ эрэ хааланнар, улаатан киһи-хара буолан, оҕо-уруу торотон дьоһун ыал буолбуттара.

Сыырдаах орто оскуолатын 8 кылааһын бүтэрэн Дьокуускайга ПТУ-га үөрэнэн прораб-десятник дипломнаах үлэтин тутууттан саҕалаабыта. 1965 с. Суоттуга үлэлии сылдьан Попова Татьяна Николаевнаны корсон кэргэн ылан, Сыырдаахха коһон кэлэн ыал буолан олохсуйбуттара. Биэс оҕону торотон, улаатыннаран, бастакы күүтүүлээх уолбутун быстахха, былаҕайга былдьатан, түөрт оҕобутун үлэһит, ыал оҥортоон 11 сиэн, 1 хос сиэн миннньигэс сыттарын, тапталлаарын билэн барда. Оҕолоругар күүс-көмө буолаары, үлэлэтээри, дьиэ-уот, сиэн корсүһэ Дьокуускайга, Чурапчыга, Сунтаарга тиийэ баран олоро сылдьыбыта. Кыра да буоллар пенсиятынан барыларыгар комолоһоро. Сиэннэрэ эһэлэрин олус таптыыллара, ахталлара.

Колхоз, совхоз араас үлэлэригэр үлэлээн пенсияҕа тахсыаҕыттан ыла бэйэбит кэтэх хаһаайыстыбабытын тутан, корон-истэн күн бүгүнүгэр диэри оҕолорбутун этинэн-аһынан хааччыйа олоробут. Нэһилиэк общественнай олоҕуттан туора турбата, түөлбэтин чиэһин көмүскүүрэ, араас күрэхтэһиилэргэ кыттара: мас тардыһара, саахыматтыыра, дуобаттыыра. «Муннукка ыытыыр» булчут этэ (хараҕын олорүор диэри). Кини булка-аска сырыыларын туһунан кыра кинигэ да тахсыан соп. «Аксакалларын» туһунан үтүө ойдобүл булка бииргэ сылдьыспыт табаарыстарыгар үйэлэргэ кэриэс буолан хаалыаҕа. Куһу кыһыннары сиирбит. Балыксыт боҕо, сайыны быһа салгыахпытыгар диэри балыгынан аһатара. Кини илимин соботун элбэх ыал сиэн махталларын этэллэрэ. Ол быыһыгар тэллэйдьитэ, отоннуута, киһи этэ да барбат.

Эдэр эрдэхпитинэ матассыыкылынан оҕолорбутун илдьэ сылдьан оттуурбутмастыырбыт, сир астыырбыт. Саһыран баран тэлиэгэлээх атынан сиэннэрбигин илдьэ алаастарынан сылдьан сири-дойдуну кордороро, айылҕалыын алтыһыннарара. Лууктуурбут, дьэдьэнниирбит, сугуннуурбут, хаптаҕастыырбыт, отоннуурбут сиэннэрбитигэр оҕо саастарын кэрэ ойдобүлэ буолан хааллаҕа.

Хаһыата суох сатаммата,саҥа тахсыбыт сахалыы кинигэлэри үксүн аахпыта. Бастыҥ сурутааччы, ааҕааччы буолан бэйэтин эйгэтигэр билиитэ-көрүүтэ киэҥ буолан кинини кытта кэпсэтэр-сэһэргэһэр эдэр да, кырдьаҕас да табаарыстардааҕа-доҕоттордооҕо. Киэҥхолку коҕүстээх, кыра аайы ымыттыбат, уһуну-киэҥи толкуйдуур, олох араас түгэннэригэр, эрииригэр-мускууругар эрэллээх эркиммит этэ.

50 сыл бииргэ олорбут кэргэним, эйэҕэс эһэбит барахсан 71 сааһын туолан, оҕолорун олохторун оҥорсон, сиэннэрин, хос сиэнин корсон-харайсан, кинилэр ситиһиилэринэн, үөрүүлэринэн дьоллонон, күн сиригэр кэлбит иэйин толору толоон биһигиттэн араҕыста. Үөһэттэн дуураҥа биһигини коро-истэ, комолоһо, арыаллыы сылдьыа. Быдан дьылларга бырааһаайа, күндү киһибит. Олоҕун салҕаныа кэннигэр хаалларбыт кэнчээри ыччаттаргынан.

Биһиги дьиэ кэргэммитигэр бу ыарахан кэммитигэр күүс-көмө, сүбэ-ама буолбут, тиһэх суолугар атаарсыбыт нэһилиэкпит олохтоохторугар, дьаһалта баһылыгар Ю.Н.Колодезниковка, кырдьаҕастарын сэбиэттэрин председателигэр М.М. Портнягинна, учаастактааҕы балыыһа сэбиэдиссэйигэр С.В.Бурцеваҕа, «Суһал көмө» суоппарыгар Л.А. Дрищевкэ, медсиэстэрэ А.С.Охлопковаҕа, ыкса ыаллардыгар, уолаттарбыт бииргэ үөрэммит оҕолоругар, аймахтарбытыгар, биһиги кутурҕаммытын тэҥнэ үллэстибит бар дьоммутугар махталбытын тиэрдэбит. Эһиги олохххутугар орүү дьол-соргу эрэ тосхойдун.

Кэргэнэ Татьяна Николаевна, кыргыттара, күтүөттэрэ, уола, кийиитэ, сиэннэрэ, хос сиэнэ.

Коннорүү

Хаһыат олунньу 2 күнүнээҕи нүөмэригэр Стручкова Ирина Егоровна аатыгар бэриллибит некрологка «...тапталлаах эбэлэрэ, эһэлэрэ...» диэн барбытын «...тапталлаах эбэлэрэ...» диэн коннорон ааҕаргытыгар.

Редакция.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

- убаастыыр чугас дьонноругар, Байаҕантай нэһилиэгин олохтоохторугар Улита Михайловна, Михаил Гаврильевич Заболоцкайдар дьиэ кэргэттэригэр, Охлопковтарга таптыыр бырааттара, убайдара **ОХЛОПКОВ Иван Михайлович** олбүтүнэн Бороҕонтон Галина, Василий, Тандаттан Анна Николаевна, Петр Петрович Матвеевтар дьиэ кэргэттэрэ;
- «Эрэл» түөлбэ олохтоохторо түөлбэ олохтоохторугар Заболоцкая Улита Михайловна уонна Охлопков Михаил Михайлович дьиэ кэргэттэригэр, аймахтарыгар күндүтүк саныыр бырааттара, убайдара **ОХЛОПКОВ Иван Михайлович** соһуччу олбүтүнэн.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

- убаастыыр кийиитэригэр Заболоцкая Антонина Прокопьевнаҕа кини дьиэ кэргэнигэр, бииргэ торообуттэригэр тапталлаах убайдара, тутуу ветерана **АТЛАСОВ Петр Прокопьевич** ыалдьан олбүтүнэн Бороҕонтон О.В.Татаров, Тандаттан С.П.Готовцев дьиэ кэргэттэрэ, М.И.Заболоцкая.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

- күндү убаастыыр эдьиийдэрэ, Дүпсүн нэһилиэгин олохтооҕо **УШНИЦКАЯ Варвара Алексеевна** бу дьыл олунньу 1 күнүгэр уһун, ыарахан ыарыыттан олбүтүнэн оҕолоругар, сиэннэригэр эдьиийин Анна Алексеевна Афанасьева оҕолоро, сиэннэрэ Дүпсүнтэн, Анаабыртан, Дьокуускайтан, Мэҥэ-Хаҥаластан, Бороҕонтон, Мындаабаттан, Оймокоонтон, Томпоттон, Санкт-Петербурттан, Москваттан.

Учредитель (соучредители) (адрес): Правительство Республики Саха (Якутия), 677022, г. Якутск, ул. Кирова, д. 11
Автономное учреждение «Газетно-полиграфическое объединение «Мүрү саһарҕата» Усть-Алданского улуса
(678350, Усть-Алданский улус, с. Борогонцы, ул. Ленина, д. 34/1)
Газета выходит два раза в неделю на русском, якутском языках.
Печать офсетная.
Газета зарегистрирована в Управлении Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Саха (Якутия)
Рег: ПИ №ТУ 14-0235 от 13 марта 2012 г.

* Автор суругар этиллэр санаа хайаан да хаһыат тутуһар позициятын кытта сөп түбэһэрэ ирдэммэт. Сурукка ыйыллар чахчылар кырдьыктаахтарын иһин эпиэтинэһи автор тус бэйэтэ сүгүр. Редакция киирбит суруктарга эпиэттэһэбэт
* **ТЕЛЕФОННАРБЫТ:** кылаабынай редактор 41-332, эпиэт секретарь, корректор 41-686, корреспонденнар 41-358, бухгалтерия 42-202, компьютернай сыах 41-072.
«Мүрү саһарҕата» хаһыат редакциятын аадырыһа: 678350, Саха республиката, Уус-Алдан улууһа, Бороҕон с., Ленин аатынан уул. 34/1 №-рэ
Хаһыат «Мүрү саһарҕата» айар-полиграфическай холбоһук автономнай учреждение типографиятыгар бэчээттэнэ.
Типография аадырыһа: 678350, Саха республиката, Уус-Алдан улууһа, Бороҕон с., Ленин аатынан уул. 34/1 №-рэ
Электроннай аадырыс: typbor@mail.ru
Обозначенные знаком ® публикуются на правах рекламы

Нүөмэри бэлэмнээһиҥэ үлэлэтилэр:
Кылаабынай редактор: **А.О.Алексеев**
Редакторы солб.: **Д.В.Седалищева**
Эпп. секретарь э.т.: **Д.В.Седалищева**
Корреспонденнар: **В.В.Сивцев**, **У.И.Бурнашева**, **М.К.Аргунова**, **А.И.Копырин**
Балаһалары таҥна: **С.В.Бурнашева**
Корректор: **А.И.Копырин**
Монтажник, бэчээттээччи: **Н.Н.Неустроев**

Хаһыат индекса: 54903
Кэмэйэ 1 б.л.
Сакааһын № 5
(10 220)
Тираһа 1251
Нүөмэри бэчээккэ биэрии график быыһыытынан 18.00
Бэчээккэ конуллуннэ 17.00
Хаһыат атыылаан сыаната коҥул.